

కాలమ్ దాటని కబుర్లు

బలభద్రపాత్రుని రచన

నెల నెలకీ కొన్ని కులాసా కులాసా కబుర్లు

‘పత్నీవతలు’

సరోజిని పిన్ని కథ ఏమయింది? ఆ కొడుకు చివరకు మారాడా? అని చాలామంది అడిగారు. ఆ కొడుకేకాదు. లోకంలో చాలామంది కొడుకులకి తల్లితండ్రులు బతికుండగా విలువ తెలీదు? "ఒరేయ్ నాన్నా అన్నం తిన్నావా? ఒంట్లో ఎలా వుంది? బావున్నావా?" అని అడిగే దిక్కు పోయాక, దిక్కుమాలిన వాళ్ళు అయ్యాక ఆ విషయం అర్థం అవుతుంది తాము పెద్ద దిక్కుని పోగొట్టుకుని దిక్కుమాలిన వాళ్ళం అయ్యాం అని. ఇక్కడా అదే జరిగింది. ఆవిడ పోయాక, ఆవిడ చీమలా కూడబెట్టి దాచిన డబ్బు మాత్రం కోడలకి అందింది. కోడలు కొంగు మొహానికి అడ్డం పెట్టుకుని ఏడ్చింది, ఆడబిడ్డకి కూడా వాటా ఇవ్వాలి వచ్చిందని.

అమ్మమ్మ బతికి వుండగా ఇంటికి ఎవరోచ్చినా ఆశ్రయం ఇచ్చేది. ఆవిడ మా కుటుంబాలకి ఓ వట వృక్షంలాంటిది. అమ్మమ్మతో నాకు పడకపోడానికి కారణం నా రొడీతనం అని ఆవిడా, ఆవిడ నియంతృత్వం అని నేనూ అభిప్రాయపడ్డాం.

మా ఇంటికి సీతమ్మ వచ్చేది. మేం సీత అత్తయ్య అనేవాళ్ళం. అమ్మమ్మని ఆవిడ పిన్నిగారు అనేది. అమ్మమ్మవాళ్ళ అత్తగారిని అక్కయ్య అనేది. బీరకాయ పీచు బంధుత్వం ప్రకారం సీతమ్మ అత్తగారు, అమ్మమ్మ మేనమామకి భార్య. ఆవిడ్ని అమ్మమ్మగారనేవాళ్ళు. అమ్మమ్మఅక్కయ్య అనేది. మేం అంతా ఆ ముసలి ఆవిడ్ని అమ్మమ్మక్కయ్య అనే పిలిచేవాళ్ళం.

ఇంక సీతమ్మ కథకొస్తే ఆవిడకి ఐదుగురు పిల్లలు. ముగ్గురు ఆడపిల్లలూ, ఇద్దరు మగపిల్లలు. మొత్తం ఏడుగురు పిల్లలు. లెక్క తప్పుకాదు. ఆవిడకి అత్తగారూ, మతి తక్కువ అమాయకపు బావగారుతో కలిపి ఏడుగురు పిల్లలు. ఆమె భర్తపేరు పంతులు. అతను ఏం చేసేవాడో తెలీదు. ఒకే ఒకసారి మా ఇంటికొచ్చాడు. అదీ రహస్యంగా. అమ్మమ్మ అతన్ని ఇంట్లోంచి బయటకి రావద్దనీ సీతమ్మనీ, ఆమె అత్తగారినీ పిలుచుకొచ్చింది.

సీతమ్మ ఒకనాటి సాయంకాలం ఇల్లు విడిచి పారిపోయిన భర్తని ఐదు సంవత్సరాల తర్వాత మా మూలగదిలో చూసింది.

తల్లి కాసేపు కొడుకుని పట్టుకుని "నన్నూ ఆ నోరు లేనిదానీ, పిచ్చి అన్నగారినీ, పిల్లల్నీ ఏం చేద్దామనిరా? ఎక్కడున్నావురా? పోలీసులు నీ కోసం రోజూ వచ్చి వేధిస్తున్నారు. నేనేం పాపం చేసానా?" అని ఏడ్చి తిట్టి బయట కొచ్చేసింది.

కానీ సీతమ్మ మాత్రం అమాంతం అతని కాళ్ళమీద పడింది. అతని పాదధూళి తీసి తలమీద పెట్టుకుంది.

"భోంచేసారా? ఎంత చిక్కిపోయారండీ? ఎలా బతుకుతున్నారండీ?" అంది.

అతను జ్ఞానిలా నవ్వాడు. ఆమె వీపు నిమిరాడు. "చిల్లర ఏమైనా వుందా?" అన్నాడు.

ఆమె 'లేదు' అంది. "అమ్మా.. పిల్లలూ జాగ్రత్త" అన్నాడు. చీకట్లో కలిసి పోయాడు.

చిన్నతనంలో మాకు తెలిసిన సారాంశం ఏమిటంటే, ఆఫీసులో డబ్బులు కాజేసి పంతులు పరారయ్యాడని. కానీ సీతమ్మ భర్త మీద నింద అబద్ధం అని వాదించేది.

అమ్మమ్మ ఎక్కడ ఉద్యోగం పెట్టించినా "అక్కయ్యా సరదాగ శెలవు పెట్టేయ్యనా ఈ రోజు?" అని అడిగేవాడట పంతులు. "కష్టపడి ఉద్యోగం వేయిస్తే సరదాగా శలవు పెట్టడం ఏవ్రిట్రా?" అని అమ్మమ్మ నెత్తినోరూ బాదుకునేదట. చివరికి తల్లినీ, అన్ననీ, పెళ్ళాన్నీ పిల్లల్ని సరదాగా వదిలిపెట్టి వెళ్ళిపోయాడు.

సీతమ్మకి చదువురాదు. ఒంటి ఊపిరితో పసుపుతాడు వేసుకుని, పాత చీరలో అరణ్యవాసంలో సీతమ్మలా వుండేది.

అమ్మమ్మ వాళ్ళ ఇంటికి రేషన్ నుండి గోధుమలు, మోండాలో కొన్న కూరలు, పాత బట్టలు, చివరికి దీపావళి పండగొస్తే మాకు కొన్న టపాకాయలు అన్నీ ఓ భాగం తీసి పట్టుకెళ్ళి ఇచ్చేది.

అమ్మన్నఅక్కయ్య బాగా బతికిన మనిషట. ఆవిడ భర్త ఆవిడ్ని రోజూ సినిమాకో, షికారుకో తీసుకెళ్తూ, బేడ ఇచ్చి వరదరావు హోటల్ నుండి సాంబారూ, కూరలూ తెచ్చుకోమని పిల్లలకి చెప్పేవాడుట.

మా అమ్మ చెప్పేది - వరదరావు హోటల్లో బేడ ఇస్తే ఓ అరకిలో ఘుమఘుమలాడే అరటికాయకూరో, క్యాబేజీ కూరో, లేదా వంకాయ సంతర్పణ కూరో, పక్కన చిక్కని సాంబారులో ఇచ్చేవాడుట. అలా ఆవిడ్ని ఆమె భర్త గారాబంగా చూసుకున్నాడు.

కొడుకు హయాంలో ఆవిడకీ దరిద్రం పట్టింది. కూతుళ్ళు వున్నవాళ్ళే. కానీ ఆవిడ కష్టకాలంలో కోడల్ని వదిలి వెళ్ళలేదు. ఆవిడకి ఓ అమాయకపు పెద్దకొడుకు మోహన. అతను మా ఇంటికొచ్చేవాడు. 'ఆల్ ఇండియా రేడియో వార్తలు చదువుతున్నదీ" అని ముక్కుతో రేడియో స్టేషన్ తెరుస్తున్న శబ్దం నుండి అనుకరించేవాడు. మధ్యలో 'అత్తయ్యా.. వార్తలు చదివేవారు కాఫీలు అడుగుతున్నారు' అనేవాడు. అమ్మమ్మ కాఫీ ఇచ్చేది.

అతనికి పిచ్చో.. అమాయకత్వమో.. బద్ధకమో.. అతి తెలివో తెలిసేదికాదు. ప్రపంచంలో జరిగే వార్తలన్నీ చెప్పేవాడు. "కందిపాడిలో ఉప్పుకారం బదులు బెల్లంపాడి నెయ్యి వేసి కట్టినచో అవి కందివుండలు అవును" అనేవాడు. "కందా బచ్చలికూరలో నువ్వుల నూనెతో తిరగమోత పెట్టవలెను" అనేవాడు. అతని రెసిపీలు ఎవరూ పట్టించుకునేవారు కాదు.

ముప్పుటలా ఏడు కంచాలు ఎత్తడం కోసం సీతమ్మ పడే కష్టాలు అతను పట్టించుకునేవాడు కాదు.

మా ఇంట్లో కొన్ని గుర్తులుండేవి. మోహన నెత్తినిండా నూనె పులుముకుని వచ్చిగోడకి ఆనుకుని కూర్చుని వెళ్ళిన చోట, సముద్రం అలలులా నూనె మరకలు వుండేవి. అవి మళ్ళీ అమ్మ డిపార్ట్మెంట్. వాళ్ళతో చెప్పి డిస్టెంపర్ వేయించేదాకా గోడకి వుండేవి.

అప్పట్లో చుట్టాలని ఏమీ అనేవాళ్ళం కాదు. చెప్పాచెయ్యకుండా వచ్చి కొన్ని రోజులుండి పోయినా, భోజనాల వేళకి సడెన్గా వచ్చినా, చేసిన చింతపండు పచ్చడి, చారుతో - ఆనందంగా భోజనం పెట్టేసే అమ్మమ్మ. ఓ వేళ సమయం వుంటే నాలుగుకూర ముక్కలు వేయించి మర్యాదలు చేసేది. ఇంక కాఫీలయితే బట్టి పెట్టినట్టు, డికాఫన్ దిగుతూ వుండేది.

"ఆగమయ్యా పాలల్లో మరీ నీళ్ళు కలుపుతున్నావు" అని అమ్మమ్మ అంటే, "చిక్కనిపాలు" అని ఆగమయ్య వేలు ముంచి తీసేవాడు. నీళ్ళు టపటపా రాలేవి. అయినా నెలంతా అరువు ఇస్తాడు "పంతులమ్మ దగ్గర డబ్బులు ఏడికిపోతాయి?" అనేవాడు. అతిథులొస్తే ఇంకో శేరు ఎక్కువ పోసేవాడు. మాది అంత కలిగిన సంసారం కాదు. కానీ పక్కన సీతమ్మ సంసారం ఆకలికి అల్లాడిపోతున్నారు. కాస్త కూర ఇచ్చినా, బియ్యం ఇచ్చినా తీరే ఒకనాటి సమస్య కాదు.

సీతమ్మ భర్త గుర్తొస్తే "ఎక్కడవున్నా ఏమైనా నీ సుఖమే నే కోరుకున్నా.." అనే పాట పాడుకునేదట. పైగా ఆమె భర్త ఆమె ఊహల్లో అక్కినేని నాగేశ్వరరావు. ఆవిడకి గొప్ప భక్తి.. విపరీతమైన ప్రేమా!

కడుపు నింపలేదు, ఒంటికి చీరా, చుట్టుపక్కల వాళ్ళ దగ్గర పరువూ నిలపలేదు. పిల్లల్ని మాత్రం ఇచ్చి పరారయ్యాడు. పైగా నీ భర్తని ఎక్కడ కలుస్తున్నావు? అని పోలీసుల వేధింపులు. అయినా 'సీతమ్మ' భర్తని పల్లెత్తు మాట అననిచ్చేదికాదు. ఆ పేరు మహత్యమేమో.

ఓ రోజు నేను, అమ్మా అమ్మమ్మా మాటలు కుక్కి మంచంలో పడుకుని విని వినీ.. "ఆ పంతులుగాడు దొంగ... సీతమ్మ అత్తయ్యకి ఆ విషయం చెప్పి, ఆవిడ కళ్ళు తెరిపించండి. అస్తమానం పొగడొద్దు అని చెప్పండి" అన్నాను.

మా అమ్మా అమ్మమ్మా తెగనవ్వారు. "దాని మొగుడు దానికి నాగేశ్వరావు" అంది అమ్మమ్మ. ఆ తర్వాత టీ.వీలో 'శ్రీలక్ష్మమ్మ' కథ వచ్చింది. అందులో నాగేశ్వరావు అంతే. అంజలి ఎన్ని కష్టాలు పడ్తున్నా పట్టించుకోకుండా, వెళ్ళి డాన్స్ చేసే అమ్మాయికి అంజలి నగలన్నీ ఇచ్చేస్తుంటాడు. నాకు అందులో అంజలి 'పత్రివత' అని మా భవాని గోరింటాకు రుబ్బుతూ చెప్పింది.

'పత్రివత' అంటే నాకు చెడ్డ చిరాకు పుట్టింది. భవానీ వాళ్ళమ్మకూడా పత్రివతేట. వాళ్ళ నాన్నకి కుష్టురోగం. ఈవిడ భర్తకి ఆ రోగం వచ్చాకా, జుట్టుకి నూనె రాయలేదు. రంగు చీరలు కట్టలేదు. తలలో పువ్వు పెట్టలేదు. రుచిగా తిండి తినలేదు. నెలలో మూడు రోజులు, బయట కూర్చుంటే విస్తరి కూడా కొనకుండా, న్యూస్ పేపర్లో అన్నం తినేది. ఇరవైనాలుగు గంటలూ, పిడకలు చేస్తూనో, కాయితాలు రుబ్బి చాటలకి పూస్తూనో, రవ్వ విసుర్తూనో పని చేస్తూనే కనిపించేది. హిమంతమైన చలికాలం కూడా చన్నీళ్ళు స్నానం చేసేది. నేలమీద గోనె సంచి కప్పుకుని పడుకునేది.

ఇంకో పత్రివత మా సుబ్బారావుగారి భార్య లక్ష్మమ్మ.. ఆవిడ భర్త తాగొచ్చి బూతులు తిడ్తుంటే ఆయన కాళ్ళు కడిగేది. ఆయనకి అన్నం కలిపి ముద్దలు చేసి పెట్టడానికి ట్రై చేసేది. ఆయన ఆవిడ్ని కాళ్ళతో తంతూ, కొప్పు పట్టి కొడ్తూ వుండేవాడు. అయినా కూడా గొప్ప గౌరవంతో, ఇరుగూ పారుగులొచ్చి ఆయనకి బుద్ధి చెప్పి "ఆ మహా ఇల్లాలని ఎందుకు కొడ్తున్నావు?" అంటే "నా భర్త... ఆయన కొడ్తాడూ.. చంపుతాడూ.. మీకెందుకు?" అనేది. ఆవిడ్ని చూసినా 'పత్రివతలు' అంటే చిరాకు కలిగింది. ఆ తాగుబోతు ఆయనకి 'చిన్నిల్లు' కూడానూ!

ఇంతకీ ఓనాడు అమ్మా అమ్మమ్మా సీతమ్మ విషయంలో ఓ నిర్ణయానికొచ్చి, తర్జన భర్తనలు పడి ఓ మధ్యాహ్నం అమ్మ లంచ్ టైంలో ఇంటికొచ్చినప్పుడు సీతమ్మని పిలిచి "పిల్లలు కడుపులు నింపాలంటే.. నువ్వు ఆర్.టి.సి.లో ఉద్యోగం చెయ్యాల్సిందే సీతమ్మా" అని తీర్మానించారు. అస్సలు చదువుకోని సీతమ్మకి ఏం పోస్ట్ ఇస్తారా? నీలం చీర కట్టి ఆస్పత్రిలో స్వీపర్ పోస్ట్ ఇచ్చారు. సీతమ్మ చిరునవ్వుతో, అమ్మకీ అమ్మమ్మకీ దణ్ణం పెట్టింది.

సీతమ్మని చూసి దయతో ఆఫీసులో వాళ్ళు 'టీ తీసుకురా, నీళ్ళు తీసుకురా' అని చెప్పేవారు కారట. ఆస్పత్రిలో పని కాబట్టి, ఇంటిల్లిపాదికి మెడికల్ కార్డు ఇచ్చారు. ఆస్పత్రి ఫ్రీ. ఆర్.టి.సి కాబట్టి బస్ పాస్ లు ఇచ్చారు. పిల్లలకి ఆర్.టి.సి స్కూల్లో ఫీజు లేదు. ఇంటిల్లిపాదీ కడుపునిండా తినడమే కాదు. అమాయకపు బావగారినీ, అత్తగారినీ బస్ పాస్ రాయించుకుని, తిరపతి, రామేశ్వరమూలాంటి యాత్రలకి కూడా తీసుకెళ్ళింది.

పంతులు పోయినట్లు ఎవరో ఓనాడు వార్త మోసుకొచ్చారు. సీతమ్మ శోకం ఎవరూ తీర్చలేనిది. పొగిలి పొగిలి ఏడ్చింది. ఏం ఇచ్చాడని ఆ భర్త? ఓ నాడైనా ఓ నగా, చీరా, కొనిపెట్టాడా? గౌరవం, ప్రేమా ఇచ్చాడా? బాధ్యతలు పంచుకున్నాడా? అయినా సీతమ్మ పత్రివత. అతన్ని తలుచుకుని "నేనెలా బ్రతకాలి?" అని ఏడ్చింది.

దబ్బునంతో సందూక పెట్టే తెరిచి, అప్పుడప్పుడూ పంతులు మా ఎడ్రెస్ కి రాసిన ఉత్తరాలు సీత అత్తయ్యకి అమ్మమ్మ ఇస్తే, ఆవిడ మొహంలో 'కార్తిక పౌర్ణమి' నాడు నీళ్ళల్లో అరటి దొప్పల్లో వదిలిన దివ్యల వెలుగు కనిపించేది.

ఈ మధ్య ఓ రోజు అమ్మ నేను షూటింగ్ కని తయ్యారయి వెళ్తుంటే, ఓ శుభలేఖ చూపించి "సీతత్తయ్య మనవరాలు పెళ్ళి, నన్ను తీసుకెళ్ళు" అంది. అమ్మ అలా గట్టిగా అడిగిందంటే, నేను డ్రైవర్ నీ కారూ ఇస్తే చాలదని అర్థం. చాలా తక్కువసార్లు అలా డిమాండ్ చేస్తుంది.

నేను సరేనని వెళ్ళాను.

సీత అత్తయ్య కూతుళ్ళు సుందరీ, ఇందిరా, జానకి అంతా నన్ను చూసి ఆనందంగా పరిగెత్తుకొచ్చారు. సీతత్తయ్య కొడుకు శంకరం కూతురి పెళ్ళి. ఆమె పేరు 'సీత' అచ్చు వాళ్ళ బామ్మలా వుంది పెళ్ళికూతురు. బాపు బొమ్మలా!

మా సీత అత్తయ్యని పట్టుచీరలో, దర్జాగా నెరిసిన తలతో సోఫాలో మొదటి వరసలో చూసా. కొడుకు ఇల్లు కట్టాడు. ఆర్.టి.సిలో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. అల్లళ్ళు మంచి హోదాలో ఉన్నారు. కూతురి కోడలు నేను చదివిన కస్తూరిబా కాలేజీలో లెక్చరర్. మనవరాలు బి.టెక్ చేసింది. ఆమె క్లాస్ మేట్, ఆమెని ప్రేమించి కానీ కట్టుం లేకుండా చేసుకుంటున్నాడు.

నన్ను దగ్గరకి తీసుకుని సీతత్తయ్య 'ఎంతపేరు తెచ్చుకున్నావే?' అని మెటికలు విరిచి, బుగ్గలు పుణికింది.

"నీ కన్నా గొప్పదాన్ని కాలేనులే అత్తయ్యా" అన్నాను.

సీతత్తయ్య అంత మంచిగా నెమ్మదిగా వుండడం, పతీవ్రతలా వుండడం చిన్నప్పుడు చిరాకు వేసేది. కానీ శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించిన ఆ కుటుంబాన్నీ, ఆమె బావగారినీ, అత్తగారినీ చూసుకున్న తీరునీ, ఆ తర్వాత ఉద్యోగం చేసి పిల్లల్ని పైకి తెచ్చిన విధానం.. అత్తయ్య మెడలో పలకసరులూ, చేతికి బంగారుగాజులూ వీటిని మించిన పెదవి మీద చిరునవ్వు.. నవ్వులో సంతృప్తి.. చూస్తే 'పుణ్యభూమి నా దేశం.. నమోనమామీ.. ఇలాంటి సీతమ్మలుండాలి' అనిపించింది.

మళ్ళీ నా చిన్ననాటి నేస్తం సందానీ దగ్గరకొస్తే వాళ్ళ అమ్మీజాన్ కూడా పతీవ్రతే. అబ్బాజాన్ రోజూ కొట్టినా, తాగొచ్చి తిట్టినా, అన్నం పెట్టేది. చిన్న ఇంటికి వెళ్ళిపోయి వారాల తరబడి రాకపోతే బక్రీపాలు తీసి, కోళ్ళని పెంచి, గుడ్లు అమ్మి, సిగరెట్ ఫ్యాక్టరీలో రోజుకూలికి వెళ్ళి, పిల్లల కడుపులు నింపేది. "పెద్దయినక అమ్మీజాన్ కి నేను కొత్త బురఖా కొంటాయ్" అనేవాడు సందానీ.

సెలవుల్లో 'ఎ.వి.రమణీ.. ఎ.వీ. రమణీ...' అని ప్రార్థుట ఆరుబయట పడుకుంటే, ఆరుగంటలకే పాలప్యాకెట్లతో వచ్చేవాడు సందానీ! నెలంతా పనిచేసి ఆ డబ్బులు వాళ్ళమ్మ చేతిలో పెట్టేవాడు. సైకిల్ షాపులో పనిచేసి, ఆ డబ్బుల్లో తమ్ముడికి, చెల్లెలికి పుస్తకాలు కొనేవాడు.

సీతమ్మ అత్తయ్యా, బుచ్చెమ్మగారూ, లక్ష్మీదేవిగారూ, సందానీ అమ్మీజాన్.. అంతా ఆనాటి మహిళారత్నాలే. వేదికలెక్కి ఉపన్యాసాలు ఇవ్వలేదు. ఇంత సాధించాం అంటూ డప్పుకొట్టుకోలేదు. మౌనంగా 'గుప్పెటలో రహస్యం'లా సంసారాన్ని ఈదుకొచ్చారు. పెద్దలకి వాళ్ళు ఇచ్చిన గౌరవం. చూస్తూ పెరిగిన పిల్లలకి శిక్షణ అయింది. పెరిగి పెద్దయి రెక్కలొచ్చాక ఆ పిల్లలు తమకి నీడనిచ్చిన 'రెక్క'కి గూడుకట్టారు.

వేదిక లెక్కి మైక్ పట్టుకుని 'స్త్రీజాతికి అంత చేసాం.. ఇంత చేసాం' అనే ఆడవాళ్ళు ఇళ్ళల్లో ఏం చేస్తారో అని నాకు కుతూహలం.

Post your comments

